

Solistički koncert

Putica, Mara

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:046933>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU
ODSJEK ZA GLAZBENU UMJETNOST
SVEUČILIŠNI DIPLOMSKI STUDIJ PJEVANJE

MARA PUTICA

**SOLISTIČKI
KONCERT**

DIPLOMSKI RAD

MENTOR:
prof. art. dr. sc. Berislav Jerković

Osijek, 2024.

Sadržaj

Sažetak	1
Summary	2
Uvod	3
1. Benedetto Marcello – <i>Qella fiamma che m'accende</i>	4
1.1. Benedetto Marcello	4
1.2. Analiza arije <i>Qella fiamma che m'accende</i>	5
2. J. S. Bach – <i>Flößt, mein Heiland, flößt dein Namen</i>	7
2.1. Johann Sebastian Bach	7
2.2. Weihnachtsoratorium	8
2.3. Analiza arije <i>Flößt, mein Heiland, flößt dein Namen</i>	9
3. Felix Mendelssohn – <i>Minnelied</i>	10
3.1. Felix Mendelssohn	10
3.2. 6 Gesänge, Op. 47	12
3.3. Analiza solo-pjesme <i>Minnelied</i>	12
4. Clara Schumann – <i>Sie liebten sich beide</i>	14
4.1. Clara Schumann	14
4.2. Sechs Lieder, Op. 13	15
4.3. Analiza solo-pjesme <i>Sie liebten sich beide</i>	16
5. Samuel Barber – <i>Sure on this shining night</i>	17
5.1. Samuel Barber	17
5.2. Four songs, Op. 13	18
5.3. Analiza solo-pjesme <i>Sure on this shining night</i>	19
6. Richard Strauss – <i>Die Zeitlose</i>	21
6.1. Richard Strauss	21
6.2. Acht Gedichte, Op. 10	22
6.3. Analiza solo-pjesme <i>Die Zeitlose</i>	23
7. Josip Hatze – <i>Veče na školju</i>	24
7.1. Josip Hatze	24
7.2. Analiza solo-pjesme <i>Veče na školju</i>	26
8. Nena Ćorak – <i>Snena rijeka</i>	27
8.1. Nena Ćorak	27
8.2. Analiza solo-pjesme <i>Snena rijeka</i>	29
9. Jakov Gotovac – <i>Arija Đula pred kućom sjedila</i>	30
9.1. Jakov Gotovac	30

9.2. Opera <i>Ero s onoga svijeta</i>	31
9.3. Analiza arije <i>Đula pred kućom sjedila</i>	34
10. Vincenzo Bellini – Arija <i>Sgombra è la sacra selva</i>	35
10.1. Vincenzo Bellini.....	35
10.2. Opera <i>Norma</i>	36
10.3. Analiza arije <i>Sgombra è la sacra selva</i>	38
Zaključak	40
Popis literature.....	41

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Mara Putica potvrđujem da je moj diplomski rad

pod naslovom Solistički koncert

te mentorstvom prof. art. dr. sc. Berislav Jerković

rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog/diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Osijeku, _____

Potpis

Sažetak

Ovaj diplomskom rad pruža sveobuhvatan uvid u temu solističkog koncerta istražujući biografije skladatelja te analizirajući njihova odabrana djela. Kroz deset poglavlja prikazuje se kako su životi svakog skladatelja oblikovali glazbena djela u arijama *anticama*, oratorijima, opernim arijama i solo-pjesmama. Stilističke i vokalno-tehničke značajke detaljno su analizirane kako bi istaknule posebnosti svake skladbe, pridonoseći širem razumijevanju raznolikosti solističkog koncerta.

Program koncerta obuhvaća djela različitih razdoblja i skladatelja, uključujući Benedetta Marcella i analizu arije *Qella fiamma che m'accende*, J. S. Bacha i analizu oratorijske arije *Flößt, mein Heiland, flößt dein Namen*. Analize solo-pjesama *Minnelied* Felixa Mendelssohna, *Sie liebten sich beide* Clare Schumann, *Sure on this shining night* Samuela Barbera, *Die Zeitlose* Richarda Straussa, *Veče na školju* Josipa Hatzea, *Snena rijeka*, Nene Ćorak. Analizu arija *Đula pred kućom sjedila* iz opere „Ero s onoga svijeta“ Jakova Gotovca i *Sgombra è la sacra selva* iz opere „Norma“ Vincenza Bellinija.

Upoznavanjem života svakog skladatelja i temeljnom analizom skladbi, postavljaju se smjernice koje pridonose praktičnoj i emocionalnoj pripremi za solistički nastup. Kroz biografije skladatelja omogućava se dublje razumijevanje njihove umjetničke vizije, dok detaljna analiza svake skladbe razotkriva nijanse izraza, tehničke zahtjeve i emotivne elemente. Ovakav analitički pristup omogućava izvođaču povezivanje s djelom na profesionalnoj i osobnoj razini stvarajući autentičnu interpretaciju, a tako definirane interpretacijske smjernice postaju ključni koraci prema uspješnom solističkom nastupu u kojem se umjetnik može osloniti na duboko razumijevanje glazbe i njezinog konteksta kako bi se publici prenijelo bogatstvo izraza.

Ključne riječi: solistički koncert, biografije skladatelja, analiza djela, solo-pjesma, arija, stilističke značajke, interpretacija

Summary

In this master's thesis, a comprehensive insight into the theme of the solo concert is provided, exploring the biographies of composers along with analyses of their works. Through ten chapters, it is demonstrated how the lives of each composer have shaped musical compositions in arias antiche, oratorios, opera arias, and solo-songs. Stylistic and vocal-technical features are thoroughly analyzed to highlight the specificities of each composition, contributing to a broader understanding of the diversity of the solo concert.

The concert program encompasses works from various periods and composers, including Benedetto Marcello and the analysis of the aria *Qella fiamma che m'accende*, J. S. Bach and the analysis of the oratorio aria *Flößt, mein Heiland, flößt dein Namen*. Analyses of solo songs *Minnelied* by Felix Mendelssohn, *Sie liebten sich beide* by Clara Schumann, *Sure on this shining night* by Samuel Barber, *Die Zeitlose* by Richard Strauss, *Veče na školju* by Josip Hatze, *Snena rijeka* by Nenad Ćorak. Analysis of arias *Đula pred kućom sjedila* from the opera "Ero s onoga svijeta" by Jakov Gotovac and *Sgombra è la sacra selva* from the opera "Norma" by Vincenzo Bellini.

By getting to know the lives of each composer and conducting thorough analysis of each composition, guidelines are established that contribute to practical and emotional preparation for a solo performance. Through the biographies of composers, a deeper understanding of their artistic vision is enabled, while a detailed analysis of each composition reveals nuances of expression, technical requirements, and emotional elements. This approach enables the performer to connect with the work on a personal level, creating an authentic interpretation. These defined guidelines become crucial steps toward a successful solo performance, where the artist can rely on a profound understanding of the music and its context to convey the richness of expression to the audience.

Keywords: solo concert, composer biographies, analysis, solo-song, aria, stylistic features, interpretation

Uvod

Ovaj diplomski rad predstavlja sveobuhvatan pregled solističkog koncerta ispreplićući biografije skladatelja s analizama njihovih djela. Kroz deset poglavlja analiziraju se ne samo glazbeni zapisi već i životi onih koji su oblikovali glazbenu povijest stvarajući nevjerojatno bogatstvo glazbenih doživljaja u različitim stilske epohama (17., 18., 19. i 20. stoljeće).

Svako djelo koje je analizirano u ovom radu otvara vrata u vlastiti svijet, u kojem je glazba jezik emocija, strasti i inovacija. Temeljitom analizom prijevoda tekstova, glazbenih oblika te interpretativnih i vokalno-tehničkih karakteristika, pokušava se prodrijeti u srž svake skladbe. Ovakav pristup omogućuje razumijevanje zvuka, kao i istinski doživljaj umjetničkog izraza koji se krije iza svake kompozicije.

Skladatelj svakog poglavlja postaje vodič kroz svoje vrijeme, od klasike i baroka 17. i 18. stoljeća do romantike 19. stoljeća, pa sve do revolucionarnih izraza 20. stoljeća. Putovanjem kroz glazbenu povijest pruža se ne samo pregled već i duboko razumijevanje razvoja glazbenih formi i stilova koji su oblikovali repertoar ovog solističkog koncerta.

Program solističkog koncerta:

1. B. Marcello – *Qella fiamma che m'accende*
2. J. S. Bach – arija *Flößt, mein Heiland, flößt dein Namen*
iz oratorija *Weihnachtsoratorium*
3. F. Mendelssohn – *Minnelied – 6 Gesänge, Op. 47*
4. C. Schumann – *Sie liebten sich beide – Sech Lieder, Op. 13*
5. S. Barber – *Sure on this shining night – Four songs, Op. 13*
6. R. Strauss – *Die Zeitlose – Acht Gedichte, Op. 10*
7. J. Hatze – *Veče na školju*
8. N. Ćorak – *Snena rijeka*
9. J. Gotovac – Arija *Đula pred kućom sjedila* iz opere *Ero s onoga svijeta*
10. V. Bellini – Arija *Sgombra è la sacra selva* iz opere *Norma*

1. Benedetto Marcello – *Qella fiamma che m'accende*

1.1. Benedetto Marcello

Talijanski skladatelj Benedetto Marcello rođen je u Veneciji 1686. godine. Bio je član plemićke obitelji, a u svojim skladbama Marcello je često anonimno označavan kao *Patrizio Veneto* (venecijanski patricij, tj. aristokrat). Glazbeni je učenik Antonija Lottija i Francesca Gasparinija. Završio je studij književnosti i prava. Njegov je otac želio da se posveti pravu, a Benedetto Marcello je u životu uspio spojiti glazbu i pravo. 1711. godine imenovan je članom Vijeća četrdesetorice u središnjoj vladi Venecije, a godine 1730. odlazi u Pulu kao guverner. Nakon osam godina službe Marcello se povukao zbog narušenog zdravlja. Umire od tuberkuloze 1739. godine.

Benedetto Marcello je bio brat Alessandra Marcella, također značajnog skladatelja. Godine 1728. oženio se svojom učenicom Rosannom Scalfi na tajnom obredu. Međutim, kao plemiću, njegov brak s osobom nižeg društvenog statusa bio je nepriznat te ga je država nakon njegove smrti proglasila ništavim. Rosanna nije mogla naslijediti njegovu imovinu i 1742. godine podnijela je tužbu protiv Benedettova brata Alessandra tražeći financijsku potporu.¹

U ranoj fazi skladanja, u drugom i trećem desetljeću 18. stoljeća, pretežno se bavio komornim duetima i kantatama. Nakon toga skladao je oratorije, Davidove psalme i druge sakralne kompozicije kao što su 8 moteta, 9 misa i psalamske parafraze, *Estro poetico-armonico* koji predstavlja važan doprinos povijesti židovske liturgijske glazbe, *Miserere* i drugo. Njegova težnja bila je oživjeti antičke grčke i starohebrejske prakse kako bi obnovio dignitet crkvene glazbe.

U lirskim i dramskim kantatama pokušao je reformirati barokni pjevački stil eliminirajući nekusne ukrase i nagovještavajući stilske vrijednosti ranog klasicizma. Osim sakralnih djela, istaknuo se i u skladanju komičnih i satiričnih djela, kao što su kantata *Carissima figlia* i komična intermezza *Spago e Filetta*. Satirični traktat *Il teatro alla moda* iz 1720. godine osobito je značajan. Marcello u njemu ismijava opernu praksu svoga vremena izražavajući nezadovoljstvo pretjeranim isticanjem pjevača, nedostatkom libretističkog i skladateljskog znanja te neurednim izvedbama.

¹ https://en.wikipedia.org/wiki/Benedetto_Marcello#Other_vocal_works

Njegovi su psalmi iznimno značajni tijekom 18. i 19. stoljeća s više od 10 000 preradbi diljem Europe. Osim toga, Marcello je skladao i koncerte, sonate, simfonije, madrigale, scenske serenate i glazbu za instrumente s tipkama.²

1.2. Analiza arije *Quella fiamma che m'accende*

Il mio bel foco, o lontano o vicino ch'esser poss'io, senza cangiar mai tempore per voi, care pupille, arderà sempre.	Moj lijepi plamen, bio daleko ili blizu koliko je moguće, nikad neće promijeniti ćud za tebe, dragi, uvijek će gorjeti.
---	---

Quella fiamma che m'accende, piace tanto all'alma mia, che giammai s'estinguerà.	Ovaj plamen koji me obasjava, toliko se sviđa mojoj duši, koja nikada neće izbljediti.
--	--

E se il fato a voi mi rende, vaghi rai del mio bel sole, altra luce ella non vuole nè voler giammai potrà.	I ako me sudbina tebi vrati, divna zrako mog lijepog sunca, drugog svijetla više neće željeti niti će ikada moći.
---	--

Skladba *Quella fiamma che m'accende* napisana je za glas i klavir. Započinje recitativom u g-molu u 4/4 mjeri. Recitativ je smiren, ali vrlo izražajan. Fraze koje se stalno kreću preko nižeg opsega pružaju pjevaču brojne prilike za razvoj. Na dominantni g-mola završava recitativ nakon kojeg se pojavljuje 3/4 mjera, a tema se uvodi u vokalnog dijelu prateći tonalitet uz prozračnu pratnju klavira u dinamici *mezzoforte*. *Allegretto affettuoso*, označava tempo, sugerirajući dinamično izražavanje melodije i teksta. Ova skladba privlači pozornost zbog izmjene između vokalnog dijela i klavirske pratnje.

² <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=38795>

Slika 1 - Prikaz završetka recitativa na dominanti te promjena mjere (taktovi 6-11)

Iako se čini da je melodijska linija jednostavna, pjevač se suočava s izazovom uslijed učestalog ponavljanja melodijskih obrazaca. Svaki put kada se ponovi, izvođač mora prilagoditi izvedbu zadržavajući melodičnost i lakoću u izražavanju linije. Fraze su uglavnom duljine 2 do 4 takta s dovoljno prilika za udah. Osim toga, završne fraze B dijela i drugog dijela A dijela zahtijevaju dulje zadržavanje visoke note što je pjevaču izazovno da ne ostane bez daha dok održava dugu notu. Nakon riječi „sole“ zahtijevaju se brzi i puni udasi bez prekida glazbene linije. Akcenti i kromatika na kraju B dijela predstavljaju izazov u muzikalnosti i preciznosti u postizanju izražajnosti.

Slika 2 - Brzi i puni udah nakon riječi „sole“ (taktovi 44-49)

Drama strastvene ljubavi izražene tekstem prikazuje se interakcijom između glasa i bas linije. Uspješno izvođenje zahtijeva od pjevača da mudro koristi odgovarajuću dozu rubata dok glazba staje i ponovno počinje. Tekst skladbe je vrlo emotivan i izražava duboku vjernost i ljubav prema voljenoj osobi.

2. J. S. Bach – *Flößt, mein Heiland, flößt dein Namen*

2.1. Johann Sebastian Bach

Godine 1658. u Eisenachu rođen je Johann Sebastian Bach, kao najmlađe dijete u obitelji duge glazbene tradicije. Od svoga oca Ambrosiusa, dvorskog i gradskog glazbenika u Eisenachu, Bach je dobio prve glazbene poduke iz violine. Izgubivši oba roditelja vrlo rano, njegov je brat Johann Christoph preuzeo odgovornost za njegov odgoj i obrazovanje. Preselio se u Lunesburg 1700. godine gdje je bio član zbora i učio je talijanski jezik, a osim što je razvio svoje vještine na violini, usavršio je i sviranje klavira i orgulja.

Bach je bio orguljaš u Arnstadtu i Muhlhausenu od 1703. do 1708. godine, a potom u Weimaru od 1708. do 1717. godine. Upravo su tijekom tog razdoblja nastala neka od njegovih najljepših duhovnih skladbi za orgulje. Nakon 1717. godine preselio se u Köthen, gdje je stvorio mnoga djela za orgulje, Brandenburške koncerte, violinske sonate, suite i prvi dio zbirke preludija i fuga *Das Wohltemperierte Clavier*.

Godine 1723. Bach prelazi u Leipzig gdje preuzima položaj kantora u crkvi sv. Tome te postaje i gradski glazbeni ravnatelj. Bach je oslijepio krajem 1749. godine te je sve njegove skladbe notirao Johann Christoph Altnikol, njegov učenik. U Leipzigu ostaje sve do svoje smrti 1750. godine. Tijekom svog boravka u Leipzigu skladao je značajan broj kantata, djela za klavir, orgulje i orkestar, dvije pasije i misu u h-molu. Bach je u cijeloj Njemačkoj bio prepoznat kao izuzetan orguljaš i čembalist.

U bogatom Bachovom opusu pronalazimo široki spektar instrumentalnih i vokalno-instrumentalnih djela. Jako puno djela skladao je za violinu i violončelo, kao što su sonate, suite i koncerti za violinu. Skladao je i za klavir dvoglasne i troglasne invencije, male preludije, fuge, Engleske i Francuske suite. Posebno su se istaknula dva sveska preludija i fuga u sklopu *Das Wohltemperierte Clavier* i *Die Kunst der Fuge*. Među njegovim orkestralnim djelima ističu se suite u h-molu i D-duru te šest Brandenburških koncerata.

Od Bachovih vokalno-instrumentalnih djela, ističu se crkvena glazba te duhovne i svjetovne kantate. Jedne od najznačajnijih svjetovnih kantata su Seljačka kantata i Kantata o kavi. Crkvena glazba koju je skladao obuhvaća četiri pasije (Pasija po Ivanu, Pasija po Mateju, Pasija po Marku i Pasija po Luki), oratorije (Božićni i Uskršnji oratorij), mise, motete i Magnificat.³

2.2. Weihnachtsoratorium

Božićni oratorij (BWV 248) je oratorij Johanna Sebastiana Bacha. Sastoji se od šest dijelova pri čemu je svaki dio predviđen za izvođenje tijekom crkvene službe na blagdan u božićnom razdoblju. Napisan je za Božić 1734. godine i uključuje glazbu iz ranijih kompozicija, kao i tri svjetovne kantate napisane tijekom 1733. i 1734. godine te izgublenu crkvenu kantatu (BWV 248a).

Božićni oratorij posebno je sofisticiran primjer parodijske glazbe. Autor teksta nije poznat, iako se vjeruje da je suradnik bio Christian Friedrich Henrici (Picander). Djelo pripada skupini od tri oratorija napisana 1734. i 1735. za važne blagdane pri čemu su druga dva djela *Oratorij uznesenja (BWV 11)* i *Uskršnji oratorij (BWV 249)*. *Božićni oratorij* je daleko najduže i najkompleksnije djelo od ova tri djela.

Prvi se dio izvodi za Božić (opisuje Isusovo rođenje), drugi se dio izvodi 26. prosinca (navještenje pastirima), a treći dio 27. prosinca (štovanje pastira). Četvrti dio se izvodi za Novu godinu (imenovanje Isusa), peti dio za prvu nedjelju nakon Nove godine (putovanje mudraca) te šesti dio za Veliku subotu (štovanje mudraca). Izvedba oratorija traje oko tri sata te se tijekom koncerta izvodi u dva dijela.⁴

³ Andreis, J. (1975) Povijest glazbe 1. Zagreb: Liber Mladost

⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/Christmas_Oratorio

2.3. Analiza arije *Flößt, mein Heiland, flößt dein Namen*

Flößt, mein Heiland, flößt dein Namen	Ulijeva li, spasitelju moj, ulijevo li ime tvoje
auch den allerkleinsten Samen	čak i najmanje sjeme
jenes strengen Schreckens ein?	one žestoke strave?
Nein, du sagst ja selber nein. (Nein!)	Ne, ti sam kažeš ne. (Ne!)
Sollt ich nun das Sterben scheuen?	Treba li strahovati od smrti?
Nein, dein süßes Wort ist da!	Ne, tvoja slatka riječ je tu!
Oder sollt ich mich erfreuen?	Ili bih se trebao radovati?
Ja, du Heiland sprichst selbst ja. (Ja!)	Da, ti, moj spasitelju govoriš za sebe. (Da!)

Ariju *Flößt, mein Heiland, flößt dein Namen* Bach je napisao za doista neobičan sastav – sopran, obou-solo, drugi sopran koji se uključuje kao jeka te orgulje koje izvode *continuo*. Često se naziva i eho-arijom jer je cijela arija temeljena na imitaciji. Parodirana⁵ je na tekst svjetovne kantate, a napisana je na njemačkom jeziku. Uvod izvodi oboa u pratnji orgulja, u 6/8 mjeri i C-duru, a u njemu izlaže, odnosno najavljuje melodiju sopranistice. Tih 18 taktova uvoda konstantno daju naslutiti motiv jeka koja je upravo ideja ove arije. Uvod završava savršenom autentičnom kadencom te sopranistica započinje izvoditi melodiju već izloženu u uvodu. Dvadeseti i dvadesetdrugi takt pravi su primjer izmjene motiva glasa i imitacije istog u oboi.

The image shows a musical score for Soprano and Oboe. The Soprano part is in treble clef and the Oboe part is in treble clef. The lyrics are: "Flößt, mein Heiland, flößt dein Namen, flößt, mein". The score is in 6/8 time and C major. There are circles around the Soprano and Oboe parts, highlighting the imitative motif.

Slika 3 – Primjer imitacije motiva glasa u oboi

⁵ U glazbi baroka, parodija se odnosi na prilagodbu glazbenog djela, obično izvornog svjetovnog (profanskog) karaktera, u novi kontekst, često liturgijski ili sakralni. Ova prilagodba uključuje promjene u tekstualnom i glazbenom materijalu kako bi se djelo prilagodilo novoj svrsi ili prigodi.

U svijetu pjevača poznato je da je Bach bio instrumentalni skladatelj, odnosno da je glas tretirao kao svaki drugi instrument, što se posebno ističe kroz duge fraze. U ovoj ariji pri vježbanju je posebnu pažnju važno prikloniti izvježbavanju dugih fraza na jedan dah, a pritom ne gubeći na koheziji legata i fraza. Posebno su izazovni dijelovi u kojima se pojavljuje eho-sopran jer je potrebno ostati u istom registru kako bi se postigla jednoličnost i prividna jednostavnost kao i lakoća fraza. To se posebno može iščitati u 55. taktu (slika 4).

Slika 4 - Primjer imitacije motiva soprana i eha

3. Felix Mendelssohn – *Minnelied*

3.1. Felix Mendelssohn

Felix Jakob Ludwig Mendelssohn rođen je u Hamburgu 3. veljače 1809. Njegova je obitelj bila imućna. Njegov djed, Moses Mendelssohn, bio je poznati liberalni filozof, dok je njegov otac Abraham bio bankar. Njegova je majka, Leah Saloman, došla iz bogate židovske obitelji iz Berlina, a bila je amaterska umjetnica i glazbenica. Mendelssohna je klavir podučavala majka koja je i sama učila kod bivšeg učenika Johanna Sebastiana Bacha. Mendelssohn je briljirao u glazbi. Godine 1820. pridružio se uglednom glazbenom društvu *Singakademie* u Berlinu kojeg je tada vodio Carl Friedrich Zelter. Mendelssohn je vrlo brzo pokazao svoj izniman talent za glazbu skladajući vlastita djela do svoje 13. godine i simfonije za gudački kvartet do svoje 15. godine.

Na putovanjima 1820-ih Mendelssohn je posjetio Švicarsku, Italiju, Francusku i Britaniju. Ta su putovanja nadahnula skladatelja da stvori pet simfonija koje su dobile prilično zbunjujuće numeriranje koje ne odražava redoslijed kojim su skladane. Prvom simfonijom u c-molu dirigirao je 1824. u Filharmonijskom društvu u Londonu, a napisao ju je dok je još bio tinejdžer. Druga simfonija, koja je zapravo skladana nakon treće i četvrte, dovršena je 1840. i

svirana je u Leipzigu u spomen na 400. obljetnicu tiskarskog stroja koji je izumio Johannes Gutenberg. Simfonija se ponekad naziva *Himna slave* jer sadrži elemente protestantskog korala temeljene na biblijskim tekstovima. *Talijanska simfonija*, odnosno četvrta, dovršena je 1833. godine, a *Škotska simfonija*, odnosno treća, dovršena je 1842. godine. Obje su bile inspirirane Mendelssohnovim turnejama po tim zemljama. Mendelssohnova peta simfonija zapravo je dovršena 1830. Često se naziva *Simfonija reformacije* budući da je naručena za proslavu predstavljanja Augsburške ispovijesti rimskom caru Karlu V.

U ožujku 1837. godine u Frankfurtu, Mendelssohn je oženio Cécile Jeanrenaud, kći svećenika u francuskoj Reformiranoj crkvi. Par je imao petero djece, ali se obitelj trudila da se održi privatnosti obitelji. O njihovoj se vezi zna vrlo malo, tek da je naizgled bila sretna. Sa sestrom Fanny Ceciliom imao je jako blizak odnos. Kad je umrla od moždanog udara u Leipzigu u svibnju 1847. godine, Felix je bio jako potresen. Osim toga, skladatelj je duže vrijeme imao jake glavobolje. Tada je doživio moždani udar, a razdoblje oporavka u Švicarskoj bilo je neučinkovito. Drugi moždani udar doživio je u rujnu 1847. nakon čega je ostao djelomično paraliziranim. Treći moždani udar dogodio se 3. studenog iste godine. Felix Mendelssohn umro je u Leipzigu 4. studenoga 1847. godine, a imao je samo 38 godina. Skladatelj je pokopan u Berlinu pokraj svoje sestre.

Mendelssohn je bio direktor i dirigent glazbenog festivala održanog u Düsseldorfu, a od 1835. do svoje smrti dirigira poznatim orkestrom Gewandhaus u Leipzigu. U objema ulogama promovirao je manje poznata djela poznatih skladatelja kao što je George Frideric Handel. Također, Mendelssohn je bio gost dirigent na festivalu u Birminghamu 1837. godine. Kao dirigent i ravnatelj važnih glazbenih institucija, zastupao je djela nekoliko suvremenih skladatelja i glazbenika kao što su Robert Schumann, Clara Schumann, Anton Rubinstein i Joseph Joachim. Sve ove dirigentske, nastavne i administrativne dužnosti doista su utjecale na Mendelssohnovo skladanje pa je skladao mnogo manje velikih djela i usredotočio se na pjesme i komornu glazbu u kasnim 1830-ima i ranim 1840-ima. Mendelssohnov opus obuhvaća i djela za klavir (sonate, *capprici*, fantazije, varijacije, preludiji, fuge), a među kojima se posebno ističu *Pjesme bez riječi* (*Lieder ohne Worte*, 1830–45). Još neka od njegovih najpoznatijih djela su 2 klavirska koncerta, *San ljetne noći*, Oktet op. 20 za gudače, Oratorij sv. Paulus, Koncert za violinu i Oratorij *Elijah*.⁶

⁶ https://www.worldhistory.org/Felix_Mendelssohn/

3.2. 6 Gesänge, Op. 47

6 *Gesänge, Op. 47* je ciklus solo-pjesama za glas uz klavirsku pratnju koju je skladao Felix Mendelssohn 1839. godine. Ova zbirka pjesama, iz skladateljevih zrelih godina, uspijeva stvoriti istinsku samostalnost vokalne i klavirske dionice. Ciklus sadrži šest pjesama:

1. *Minnelied*
2. *Morgengruss*
3. *Frühlingslied*
4. *Volkslied*
5. *Der Blumenstrauss*
6. *Bei der Wiege*

Prva pjesma ciklusa *Minnelied* slavi ljepote prirode. Druga pjesma *Morgengruss* koleba se između slika prirodnog svijeta, snova i sjećanja. *Frühlingslied* za razliku od većine intimnih komornih pjesama, počinje se približavati stilu koncertne arije sa svojim kontinuiranim visokim tonovima i dodirima impresionističkih harmonija. Četvrta pjesma *Volkslied* harmonizirana je s klavirskim i vokalnim linijama paralelno. Peta pjesma *Der Blumenstrauss* prikazuje ženu koja luta vrtom tražeći od proljetnih cvjetova da prenesu poruku njezinoj voljenoj osobi. Posljednja pjesma, *Bei der Wiege*, je uspavanka koja suptilno miješa slatkoću s daškom drame.⁷

3.3. Analiza solo-pjesme *Minnelied*

Wie der Quell so lieblich klinget, und die zarten Blumen küsst, wie der Fink im Schatten singet, und das nahe Liebchen grüßt!	Kao izvor tako ljupko zvuči, i ljubi nježno cvijeće, kao ševa u sjeni pjeva, i pozdravlja blisku ljubavnicu!
--	---

Wie die Lichter zitternd schweifen, und das Gras sich grün erfreut, wie die Tannen weithin greifen, Und die Linde Blüten streut!	Kako svjetla drhtavo plešu, a trava se raduje svojoj zeleni, kako smreke se pružaju daleko, i lipa rasipa svoje cvjetove!
---	--

⁷ <https://www.allmusic.com/composition/songs-6-for-voice-piano-op-47-mc0002660542#description>

In der Linde süß Gedüfte,
in der Tannen Riesellaut,
in dem Spiel der Sommerlüfte
Glänzet sie als Frühlingsbraut.

U mirisu lipe slatkome,
u šuštanju smreka glasnom,
u igri ljetnog zraka
Ona sjaji kao proljetna nevjesta.

Aber Waldton, Vogelsingen,
Duft der Blüten, haltet ein,
Licht, verdunkle, nie gelingen
kann es euch, ihr gleich zu sein!

No, šum šume, pjev ptica,
Miris cvjetova, prestanite,
Svjetlo, utihni, nikada nećete
moći biti kao ona!

Lied *Minnelied* prvi je od 6 pjesama u ciklusu *6 Gesänge, Op. 47*. Kao što osnovna pravila *lieda* nalažu, skladan je za glas i glasovir. Dakako, kao i kod većine skladatelja ranog i zrelog romantizma, vrsta glasa nije bila specificirana, već su izbor i tonalitet ostavljeni na odluku izvođaču. Ona slavi ljepotu prirode što se ne iščitava samo iz teksta već i iz klavirske pratnje koja izlaže uvod. Pratnja kao da imitira kretanju vode, odnosno tekuću silu prirode. Kao i rijeka, klavir je ovdje potpuno slobodan instrument i nikada ne ovisi o melodiji niti se s njom udvostručava, radije stvara atmosfersko okruženje i ugođaj za pjevača.

Skladba je pisana u A-duru, 3/4 mjeri te u umjerenom tempu *Andante*. Klavirska pratnja samostalna je isključivo u preludiju, interludiju i codi skladbe. Što se forme tiče, sve strofe s istom melodijom i pratnjom ispisane su u nizu, jedna iza druge, što podrazumijeva da je oblik pjesme strofni.

Izgovor ovog *lieda* predstavlja izazov za pjevača zbog njemačkog jezika, ali i u *legato* kojeg ova skladba traži. To se posebno može primijetiti u dvanaestom i trinaestom taktu kod riječi „grüsst“, koja zahtjeva dugotrajan dah na jednom slogu, što može biti izazovno za pjevača, budući da održavanje kvalitetnog zvuka zahtijeva kontrolu daha i precizan vokalni izraz.

Slika 5 - Primjer zahtjevnog sloga (taktovi 12-13)

4. Clara Schumann – *Sie liebten sich beide*

4.1. Clara Schumann

U Leipzigu 1819. godine je rođena Clara Schumann. Majka, Marianne Tomlitz, bila je pjevačica, a otac, Friedrich Wieck, je bio učitelj klavira. Prve poduke iz klavira Clari Schumann je držala majka već s četiri godine, a kasnije i otac. S ocem uči pjevanje, kompoziciju, klavir i kontrapunkt. U Gewandhausu, u Leipzigu, na koncertu pijanistice Caroline Perthaler održala je svoj prvi javni nastup 1828. godine, a imala je tek devet godina. Nedugo nakon toga, Robert Schumann ju je prvi puta čuo kako svira na privatnoj koncertnoj turneji.⁸

Schumann je održavala koncerte diljem Europe i stekla je naslov *Königliche und Kaiserliche Österreichische Kammer-virtuosin* (Kraljevska i carska austrijska komorna virtuoskinja), najviše austrougarsko priznanje koje se može dodijeliti glazbeniku. Unatoč očevom protivljenju, 1840. godine Clara se udala za Roberta Schumanna i s njim je imala sedmero djece.

⁸ <https://www.dw.com/hr/clara-schumann-%C4%8Dudo-od-%C5%BEene/a-50421724>

Schumann tijekom svojeg života nije prestala s koncertima, ali nakon smrti supruga Roberta, 1856. godine prestala se baviti skladanjem. Na Konzervatoriju u Frankfurtu 1878. godine postala je prva profesorica klavira. Preminula je 1896. godine nakon moždanog udara i pokopana je pored supruga na groblju u Bonnu.⁹

Clara Schumann je bila izuzetno talentirana skladateljica i pijanistica. Napisala je veliki broj instrumentalnih i vokalno-instrumentalnih djela. Većinu svojih instrumentalnih djela komponirala je za klavir, a od kojih se ističu klavirski trio, sonate za klavir, koncerti za klavir, preludiji, klavirske romance, varijacije (koje je skladala sa suprugom Robertom Schumannom), *Soirées Musicales* i razna druga djela.

U kategoriji vokalno-instrumentalnih djela većinom je komponirala pjesme za glas i klavir, a među kojima se posebno ističe ciklus pjesama *Sechs Lieder, Op. 13*. Također je skladala i jedno djelo za zbor – *3 Gemischte Chöre, Op. 19*.¹⁰

4.2. Sechs Lieder, Op. 13

Sechs Lieder, op. 13 je ciklus solo-pjesama objavljen u siječnju 1844. godine koji je skladala Clara Schumann. Šest pjesama za glas uz klavirsku pratnju skladala je i s poštovanjem posvetila njezinom veličanstvu, vladajućoj kraljici Carolini Amalie. Ove pjesme su nastale kao glazbene interpretacije stihova njemačkih romantičarskih pjesnika Heinricha Heinea, Emanuela Geibela i Friedricha Rückerta. Ciklus se sastoji od sljedećih pjesama:

1. *Ich stand in dunklen Träumen* (stihovi Heinricha Heinea, prosinac 1840.)
2. *Sie liebten sich beide* (stihovi Heinricha Heinea, lipanj 1842.)
3. *Liebeszauber* (stihovi Emanuela Geibela, lipanj 1842.)
4. *Der Mond kommt still gegangen* (stihovi Emanuela Geibela, srpanj 1843.)
5. *Ich hab' in deinem Auge* (stihovi Friedricha Rückerta, lipanj 1843.)
6. *Die stille Lotosblume* (stihovi Emanuela Geibela, srpanj 1843.).¹¹

⁹ Bračni dnevnik/Clara i Robert Schumann (2019), Zagreb: Mala zvona

¹⁰ Lepront, C. (1989), Clara Schumann: život u četiri ruke, Beograd: Opus

¹¹ <http://kammermusikammer.blogspot.com/2018/02/clara-schumann-samtliche-lieder.html>

4.3. Analiza solo-pjesme *Sie liebten sich beide*

Sie liebten sich Beide, doch keiner wollt' es dem Andern gestehn; Sie sahen sich an so feindlich, und wollten vor Liebe vergehn.	Voljeli su se, ali jedno drugome to nisu priznati htjeli; Gledali su se tako neprijateljski, a od ljubavi umrijeti su htjeli.
Sie trennten sich endlich und sah'n sich nur noch zuweilen im Traum; Sie waren längst gestorben und wussten es selber kaum.	Rastali su se napokon i vidjeli se samo ponekad u snu; Odavno su umrli a da to nisu ni sami znali.

Druga po redu solo-pjesma u ciklusu *Sechs Lieder, Op. 13* je *Sie liebten sich beide*. Skladana je za glas i klavir u g-molu i 6/8 mjeri. Vrsta pjesme je strofna, a tempo je umjeren, ne prebrz (*Nicht schnell*). Ova skladba je uglazbljeno djelo romantičara, njemačkog pjesnika Heinricha Heinea.

Skladba započinje klavirskim uvodom u trajanju od četiri takta, nakon kojeg slijedi prva strofa u pjesmi. Prva je strofa strukturirana dvjema malim glazbenim rečenicama koje zajedno čine malu periodu. Prva rečenica ima trajanje od 6 taktova, a završava s kadencom na dominantni početnog tonaliteta. Druga se rečenica sastoji od 5 taktova i završava s kadencom na tonici početnog tonaliteta. Nakon toga, glazba iz uvoda (prva četiri takta) se ponavlja, prelazeći u interludij za drugu strofu solo-pjesme. Druga strofa zadržava isti oblik kao i prva. Nakon završetka druge strofe, u strukturi male proširene rečenice slijedi coda s kadencom na tonici početnog tonaliteta.

Tema pjesme je neuzvrćena ljubav između dvoje zaljubljenih što na kraju rezultira dubokom patnjom. Prva dva stiha naglašavaju samu bit priče otkrivajući osjećaje ljubavnika. Voljeli su se, ali nisu to željeli priznati jedno drugome. Pjevačkom interpretacijom skladba prenosi duboke emocije i prikazuje prolaznost vremena. Ukupna atmosfera stvara melankoličnu atmosferu ostavljajući slušatelje s dubokim suosjećanjem i potičući ih na razmišljanje.

Solo-pjesma *Sie liebten sich beide* izazov je za pjevača iz više razloga. Prvi od njih je njemački jezik koji pjevač mora savladati kako bi izgovor bio točan i oštar, ali u isto vrijeme i mekan. Svaka fraza mora biti otpjevana u *legatu* te bi svaki duži ton trebao sjesti dobro na rezonancu što se postiže tako da je cijela fraza podržana *apoggiom*. Taktovi 7-10 i 21-24 mogu se vizualizirati kao dva vrhunca s intenzivnijim izražajem. Oznaka *stringendo* u taktu 20 sugerira postupno ubrzanje i pojačanje izraza stvarajući emocionalni vrhunac. Pjevač može naglasiti te dijelove kako bi prenio snažnu poruku ili osjećaj slušateljima.

The image shows a musical score for a song. It consists of two systems of music. The first system has a vocal line and a piano accompaniment. The lyrics are: "Sie trennten sich endlich und sahn sich nur noch zu -". The second system also has a vocal line and a piano accompaniment. The lyrics are: "weilen im Traum; Sie wa - ren längst ge - stor - ben und wuss - ten es". The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings like "stringendo", "rit.", "mf", and "p".

Slika 6: Druga strofa skladbe (taktovi 16-27), u taktovima 21-24 prikazana je fraza duljeg notnog trajanja

5. Samuel Barber – *Sure on this shining night*

5.1. Samuel Barber

Godine 1910. u Pennsylvaniji, rođen je Samuel Barber. Bio je jedan od najistaknutijih i najtalentiranijih američkih skladatelja 20. stoljeća. Svoje glazbeno obrazovanje stekao je na Curtis Institutu u Philadelphiji. Studirao je kompoziciju pod mentorstvom Rosarija Scalera. Tijekom studentskog razdoblja, i nakon njega, ostvario je značajan niz nagrada, uključujući Pulitzerovu nagradu (1935., 1936. i 1958.), američku Rimsku nagradu (1945.) te Guggenheimovu nagradu (1949.).

U 1930-ima je više puta boravio u Europi posjećujući gradove poput Rima, Beča i Salzburga. Također je obavljao funkciju predavača dirigiranja i orkestracije u Philadelphiji na Curtis Institutu od 1939. do 1942. godine.¹²

Početke Barberovog stvaralaštva karakterizira sloboda u obogaćivanju ritmičke strukture u vlastitim djelima. Njegovo stvaralaštvo obuhvaća stilove neoromantizma i neoklasicizma. Opus Barbera sadrži klavirska, orkestralna, dramska, komorna i vokalna djela. Osim što je autor vrlo popularnog *Adagia* za gudački orkestar (1936.), autor je i tri simfonije, baleta *Medea* (1946.) te triju opera: *Vanessa* (1958.), *A Hand of Bridge* (1959.) te *Anthony and Cleopatra* (1966.). Također je skladao koncerte za razne instrumente među kojima se izdvaja *Klavirski koncert* (1962.) i *Capricorn Concerto* za flautu, obou, trublju i gudački orkestar. Njegovo glazbeno stvaralaštvo obuhvaća i dva *Eseja za orkestar*, uvertiru *The School for Scandal* te solo-pjesme poput ciklusa *Four Songs, Op. 13* i *Hermit Songs* (1953.).¹³

5.2. Four songs, Op. 13

Four songs, Op. 13 ciklus je solo-pjesama koji je skladao Samuel Barber. Ovaj ciklus za glas uz klavirsku pratnju jedno je od mnogih djela skladanih tijekom iznimno produktivnog razdoblja Barberove mlade karijere. Ciklus sadrži četiri pjesme:

1. *A Nun takes the Veil*
2. *The Secrets of the Old*
3. *Sure on this Shining Night*
4. *Nocturne*

Senzualna žalosna snaga Barberovog pisanja pjesama u potpunosti je prikazana u ciklusu *Četiri pjesme, Op. 13* iz 1938. Tekstovi odabrani za *Četiri pjesme* nisu objedinjeni svojom tematikom. Osim toga, pjesme nisu povezane glazbenim elementima poput melodija ili motiva kao što je to bio slučaj u njegovim *Trima pjesmama, Op. 10* (1936).¹⁴

¹² Kovačević, K. (1973) Muzička enciklopedija. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod

¹³ Andreis, Josip (1976) Povijest glazbe 3. Zagreb: Liber Mladost

¹⁴ <https://www.allmusic.com/composition/songs-4-for-voice-piano-op-13-mc0002369125>

Prva pjesma ciklusa, *A Nun takes the Veil*, je razmišljanje o samoći viktorijanskog pjesnika Gerarda Manleya Hopkinsa. Druga pjesma, *The Secrets of the Old*, prikazuje razigrani kontrast, povremeno nudeći suptilan pogled na engleske renesansne harmonije. Najpoznatija od njih četiri je snena, melankolična pjesma – *Sure on this Shining Night* Jamesa Ageea. Posljednja pjesma, *Nocturne*, temelji se na ljubavnoj pjesmi Frederica Prokoscha.¹⁵

5.3. Analiza solo-pjesme *Sure on this shining night*

Sure on this shining night	Siguran u ovoj blistavoj noći
Of starmade shadows round,	U krugu sjena što ih čine zvijezde
Kindness must watch for me	Dobrota mora paziti na mene
This side the ground.	Na ovoj strani zemlje.

The late year lies down the north.	Kasna godina liježe na sjever.
All is healed, all is health.	Sve je izliječeno, sve je zdravlje.
High summer holds the earth	Visoko ljeto drži zemlju
Hearts all whole.	Srca su cijela.

Sure on this shining night	Siguran u ovoj blistavoj noći
I weep for wonder	Plačem za čudom.
wandering far alone	lutajući sam, daleko
Of shadows on the stars.	Među sjenama zvijezda.

Treća po redu solo-pjesma u ciklusu *Four songs, Op. 13* je *Sure on this shining night* Samuela Barbera. Skladana je na tekst Jamesa Ageea, za glas uz pratnju klavira u fis-molu i 3/4 mjeri. Razina izražajnosti koju Barber postiže u ovoj kratkoj pjesmi ilustrira njegov iznimni talent u skladanju za glasove. *Sure on this Shining Night* predstavlja impresivno glazbeno djelo. Počevši od lirskih kanonskih redaka koji se isprepliću s ritmički pulsirajućom pratnjom klavira pa sve do čarobnih tekstura koje Barber maestralno oblikuje,

¹⁵ <https://thelistenersclub.com/2017/03/06/barbara-bonney-samuel-barbers-four-songs-op-13/>

Vrsta pjesme je varirano-strofna u formi ABA', a tempo je umjeren (*Andante*). A dio je u fis-molu, B dio je u cis-molu, a ponovljeni A dio vraća se u fis-mol, ali završava u A-duru. Kroz kompoziciju dinamika se razvija od *piana*, *mezzoforte* sve do *forte* dinamike kako bi se pojačalo raspoloženje i poruka pjesme. U ovoj skladbi, uz melodičnu i izražajnu liniju, važno je primijetiti horizontalnu polimetriju koja se pojavljuje u promjenama mjera (2/4, 3/4 i 4/4). U taktovima 9-10 i 17-20 Barber mijenja mjere kako bi prilagodio nepravilnosti poetskih slogova Jamesa Ageea pružajući tako glatki prijelaz između linija razbijajući monotoniju 3/4 mjere. Ova karakteristika često obilježava glazbeni izraz 20. stoljeća.

The image shows a musical score for two systems. The top system is the vocal line, and the bottom system is the piano accompaniment. The vocal line starts with the lyrics "High sum-mer holds the earth." and "Hearts all whole." The piano part features complex chordal textures. Dynamic markings include *subito p* and *ritard.* The meter changes from 2/4 to 3/4 and then to 4/4.

Slika 7: Prikaz stalnih promjena mjera u taktovima 17-20

U nekim dijelovima skladbe klavir ponavlja glavnu melodiju koju pjevač pjeva. Vrhunac melodije događa se u B dijelu pjesme u taktu 13, *All is healed, all is health*, kojim pjevač mora istaknuti zadovoljstvo i zahvalnost pjesme. Nakon vrhunca melodija postepeno i nježno silazi. U taktu 31 Barber pauzom dopušta uživanje u toplini i ljepoti trenutka prije konačnog zaključka.

The image shows a musical score for two systems. The top system is the vocal line, and the bottom system is the piano accompaniment. The vocal line starts with the lyrics "All is healed, all is health." and "High sum-mer holds the earth." The piano part features complex chordal textures. Dynamic markings include *piu f* and *subito p*. The meter changes from 2/4 to 3/4 and then to 4/4.

Slika 8: Prikaz vrhunca melodije (taktovi 13-16)

Pjesma govori o ljetu i toplini koja liječi ljudska srca. Stihovi također sadrže emocionalnu notu povezanu s osjećajem lutajuće samotnosti među sjenama zvijezda. Izvedba ove skladbe izazovna je za pjevača jer zahtijeva pažnju prema ritmu, održavanju *legata*, pravilnom doziranju udaha te prilagodbi dinamike koja se mijenja tijekom cijele kompozicije. Također kroz izraz i interpretaciju pjevač treba prenijeti emocije slušatelju fokusirajući se na izražajnost, naglašavajući osjećaj sigurnosti, ljepote i tuge koji proizlaze iz teksta.

6. Richard Strauss – *Die Zeitlose*

6.1. Richard Strauss

Godine 1864. u Münchenu rođen je Richard Strauss, njemački skladatelj koji je obilježio drugu polovicu 19. i prvu polovicu 20. stoljeća. Otac mu je bio glazbenik te je već u ranoj dobi Strauss pokazao velik interes i nadarenost za glazbu, a već sa šest godina piše vlastite skladbe. Godine 1885., po preporuci Hansa von Bülowa, Strauss je postao glavni dirigent dvorskog orkestra u Meiningenu.

S godinama, Straussova skladateljska karijera samo je rasla. U skladanju su mu uzori bila J. Brahms, R. Schumann i F. Bartholdy, ali postaje i obožavatelj R. Wagnera i F. Liszta pod utjecajem A. Rittera. U kasnijoj životnoj dobi oformio je vlastiti orkestar kao i Društvo njemačkih skladatelja 1898. godine. Tijekom svog života ostvario je značajan utjecaj u raznim područjima – kao dirigent na brojnim turnejama, u području publicistike i teorije te kao skladatelj. Njegova popularnost u njemačkim gradovima dovela je do organizacije tzv. *Straussovih tjedana* posvećenih izvođenju njegovih djela. Nakon nekoliko godina rada u Berlinskoj operi, Strauss je 1919. prešao u Bečku operu, ali tamo je ostao vrlo kratko. Već 1924. godine napustio je Bečku operu zbog nesuglasica s dirigentom F. Schalkom. Richard Strauss preminuo je u Garmischu 1949., svega tri mjeseca nakon što je proslavio svoj 85. rođendan.¹⁶

¹⁶ Andreis, J. (1975) Povijest glazbe 3. Zagreb: Liber Mladost

Kao skladatelj, stvorio je bogat i izrazito raznovrstan opus. Stvarao je simfonijske pjesme inspirirane F. Lisztom među kojima se posebno ističu djela poput simfonijskih pjesama *Don Juan* (1889.), *Macbeth* (1890.), *Smrt i preobraženje* (1890.) te humoristične simfonijske pjesme *Vragolije Tilla Eulenspiegela* (1895.). *Tako je govorio Zaratustra* (1896.) i *Život junaka* (1899.) s autobiografskom temom, *Sinfonia domestica* (1904.) te *Simfonija s Alpa* (1915.). U instrumentalna djela njegova opusa ubrajamo simfonije, simfonijske fantazije, dva baleta, orkestralno djelo s violončelom solo *Don Quixote* (1989.), neuspjelu operu *Guntram* (1894.), *Metamorfoze* za 23 gudačka instrumenta, dvije sonatine za 16 puhačkih instrumenata, *Koncert za obou i mali orkestar*, *Svečani preludij op. 61*, *suitu Građanin plemić* te *suitu i divertimento po motivima Couperina* za mali orkestar.

Strauss je u području vokalno-instrumentalnih djela skladao opere, a među najpoznatijima su *Saloma* (1905.), *Elektra* (1909.), *Kavalir s ružom* (1911.), *Arijadna na Naksu* (1912.). Osim opera, skladao je i veliki broj pjesama za glas i orkestar. Njegove najpoznatije pjesme za glas i orkestar, koje se često izvode i uz klavirsku pratnju, su *Allenseelen*, *Zueignung*, *Morgen!*, *Ruhe meine Seele*, *Ständchen*, *Heimkehr*, *Ich trage meine Minne*, *Breit über mei Haupt*.¹⁷

6.2. Acht Gedichte, Op. 10

Acht Gedichte, Op. 10 ciklus je solo-pjesama koji je skladao Richard Strauss. Strauss je skladao ove pjesme 1885. Godine, kada je imao 21 godinu. Često je pratio svoju suprugu, sopranisticu Pauline Strauss de Ahna, na klaviru i radio s njom na interpretacijama svojih klavirskih pjesama. Ovaj ciklus za glas uz klavirsku pratnju sadrži osam pjesama:

1. *Zueignung*
2. *Nichts*
3. *Die Nacht*
4. *Die Georgine*
5. *Geduld*
6. *Die Verschwiegenen*
7. *Die Zeitlose*
8. *Allerseelen*

¹⁷ <https://www.britannica.com/biography/Richard-Strauss>

Rijetko koji skladatelj je producirao tako održivo uspješnu prvu pjesmu *Zueignung* kao Strauss sa svojim „Opusom 10“. Pjesme *Nichts* i *Die Nacht* su također vrlo uspješne i često izvođene.¹⁸

6.3. Analiza solo-pjesme *Die Zeitlose*

Auf frisch gemähtem Weideplatz
steht einsam die Zeitlose,
den Leib von einer Lilie,
die Farb' von einer Rose.

Na svježe pokošenom travnjaku
stoji poljski šafran sam,
tijelo ljiljana,
boja ruže.

Doch es ist Gift, was aus dem Kelch,
dem reinen, blinkt so rötlich;
die letzte Blum', die letzte Lieb'
sind beide schön, doch tödlich.

No, otrov sja tako ružičasto,
iz čistog kaleža;
posljednji cvijet, posljednja ljubav
oboje su lijepi, ali smrtonosni.

Die Zeitlose je solo-pjesma za glas i klavir te potječe iz zbirke pjesama *Acht Gedichte, Op. 10* Richarda Straussa. Tekst je preuzet iz zbirke poezije Hermanna von Gilm zu Rosenegga. Riječi pjesme govore o prolaznosti života ostavljajući dojam tragičnosti.

Tempo pjesme je *Andante* što znači da pjesmu treba izvoditi umjereno brzo te da je mirnog karaktera. Napisana je u jednostavnom dvodijelnom obliku, a ta dva dijela su kontrastna. Prvi dio je u G-duru, veselog i razigranog karaktera, dok je drugi dio u tamnome g-molu. Ova pjesma je kratka, ali zahtjeva prilagodljivost i spretnost pjevača kako bi se uspio prenijeti oba raspoloženja. Oblik je prokomponiran, što znači da uz stihove uvijek dolazi nova melodija kojom skladatelj oslikava sam tekst i emocije koje želi pobuditi u slušatelju. Klavirska pratnja je jednostavna, prati glavnu melodiju te je većinom napisana u homofonom slogu.

¹⁸ <https://www.universaledition.com/en/Strauss-8-Gedichte-op.-10-tief-op.-10-TrV-141/P0045781>

Slika 9: Prikaz postupene modulacije između prvog i drugog dijela, tj. G-dura i g- mola (taktovi 7-10)

Tekst skladbe naglašava prolaznost i krhkost ljubavi kao i neizbježnost završetka, što dodaje melankoličan ton skladbi. Posljednji cvijet i posljednja ljubav predstavljaju trenutke koji su istovremeno lijepi i smrtonosni. Pjevač prilikom izvođenja skladbe treba prenijeti složenost emocija koje su prisutne u tekstu omogućujući slušateljima da dožive širok emotivni raspon izvedbe.

7. Josip Hatze – *Veče na školju*

7.1. Josip Hatze

Godine 1879. u Splitu rođen je Josip Hatze. Bio je istaknuti hrvatski skladatelj, glazbeni pedagog i dirigent. Svoje obrazovanje u području kompozicije stekao je u klasi P. Mascagnija na Konzervatoriju Gioachino Rossini u Pesaru. U rodnom Splitu je djelovao kao zborovođa u pjevačkim društvima Zvonimir i Guslar te je bio predavač u srednjoj tehničkoj školi. Nakon evakuacije srednjedalmatinskih otoka, tijekom Drugog svjetskog rata, Hatze je pronašao utočište u El Shattu gdje je osnovao mješoviti zbor i tijekom 17 mjeseci izbjeglištva održao preko 150 koncerata. Glazbenu karijeru nastavlja nakon povratka u Split u kojem živi do svoje smrti 1959. godine.

Hatzeov raniji rad, posebice solo-pjesme, već je pokazivao ključne karakteristike njegova kasnijeg stila kao što su prirodan melodijski izraz i lirsko ozračje. Utjecaj talijanske glazbe, osobito u vrijeme prelaska u 20. stoljeće s prevladavajućom verističkom operom, dodatno je oblikovao Hatzeov umjetnički izraz. Za Hatzea je melodijski izraz, kao odraz lirskih i dramatskih unutarnjih doživljaja, bio glavno sredstvo izražavanja, a tomu je podredio sve

ostale elemente glazbenog izraza. Njegova je preferencija bila usmjerena prema vokalnim i vokalno-instrumentalnim oblicima poput pjesama, zborova, kantata i opera.

Kroz dvije opere i niz prepoznatljivih popijevki Hatze ostvaruje vrhunska djela. Među najpoznatijim popijevkama ističu se *Veče na škoju*, *Serenada*, *Rob* i *Majka*. Njegove opere, koje su nastale tijekom dva desetljeća, predstavljaju značajna postignuća u njegovoj karijeri. Opera „Povratak“, skladana 1911. godine, odražava utjecaj njegovog učitelja Mascagnija, s vidljivim verističkim elementima. Druga Hatzeova opera, *Adel i Mara*, nastala je 1923. godine. Ova opera pokazuje mješavinu orijentalnih i dalmatinskih melodija dodajući bogatstvo i raznolikost Hatzeovu opusu. Elementi orijentalnog melosa pridonose jedinstvenosti djela ističući Hatzeovu sposobnost prepoznavanja i integriranja različitih glazbenih utjecaja.

Skladao je ukupno 57 solo pjesama, a istaknuo se kao skladatelj koji je skladao glazbu s tekstovima poznatih pjesnika poput Augusta Harambašića, Rikarda Katalinića-Jeretova, Aleksa Šantića, Milana Begovića i mnogih drugih. Hatze je dodatno proširio svoj opus komponirajući dvanaest pjesama temeljenih na stihovima njemačkih i talijanskih autora, poput Lorenza Stecchettija, Friedricha Schillera, Heinricha Heinea, Rudolfa Baumbacha i Viktora Trautzla.

Hatze je doprinio razvoju glazbene scene svoje domovine sjedinjujući različite poetske izraze s glazbenom elegancijom karakterističnom za moderno doba. Harmonijski izraz Josipa Hatzea čvrsto je ukorijenjen u tradiciji i tonalnosti. U njegovim pjesmama klavirska pratnja nije bila tek običan pratitelj, već je imala značajnu ulogu. Hatze je postizao individualnost u atmosferi svake pjesme maštovitim variranjem uobičajenih obrazaca pratnje.

Njegova sposobnost kreativnog eksperimentiranja s klavirskom pratnjom doprinosila je bogatstvu glazbenog izraza. Hatze je uspijevaio dati osobni pečat svakoj pjesmi stvarajući jedinstvenu atmosferu i tonalitet inovativnim oblikovanjem pratnje. Time je glazbenim kompozicijama dao vlastiti pečat i obogatio ih maštovitim pristupom tradicionalnim elementima glazbe.¹⁹

¹⁹ Fotez, M. (1943) Sadržaji opera. Zagreb: Hrvatski tiskarski zavod D.D.

7.2. Analiza solo-pjesme *Veče na školju*

Pučina plava spava,	Kleče kosuri suri
Prohladni pada mrak.	pred likom boga svog.
Svrh hridi crne trne	Ištu, no tamo samo
zadnji rumeni zrak.	ćuti raspeti Bog.
I jeca zvono bono,	I san sve bliže stiže,
po kršu dršće zvuk.	prohladni pada mrak.
S uzdahom tuge duge	Svrh hridi crne trne
ubogi moli puk.	zadnji rumeni zrak.

Skladba *Veče na školju* prava je hrvatska skladba romantizma u poznatom Hatzeovom stilu. Započinje dvotaktom uvoda u H-duru i 3/4 mjeri. Tempo *Allegretto Moderato* upućuje da skladba nije prebrza, već se veći naglasak stavlja na romantičku dinamiku i fraziranje što je vrlo slično ostalim Hatzeovim skladbama. Fraze koje se konstantno kreću preko nižeg opsega pružaju pjevaču brojne prilike za razvoj. Melodija je melankolična i nježna poput uspavanke nad valovima, a tome posebno pridonose trodobnost i tempo *rubato*.

Analizom ove pjesme, može se utvrditi da se radi o dvodijelnoj pjesmi klasičnog oblika ABA'. Što se tiče tonalitetskog plana, pjesma započinje u H-duru i kadencira u H-duru. Međutim, prije samog početka B dijela, pomoću sekundarne dominante za IV. stupanj (h-dis-fis-a), dolazi do modulacije u e-mol pri kojem ta sekundarna dominantna postaje dominantna e-mola. Sredinom B dijela dolazi i do mutacije iz e-mola u E-dur te se krajem, preko akorda e-gis-h (I. stupanj E-dura postaje IV. stupanj H-dura – dijatonska modulacija), vraća u H-dur, u kojemu skladba i završava.

E: VI _____ 6/4 III _____ I _____ -7 IV (D/D) _____ V _____

H: IV _____

Slika 10: Primjer povratka u H-dur

Pjevaču ovdje izazov predstavljaju stalne promjene dinamike i mekoća fraza. Posebnost dinamike u ovoj skladbi jest da svaka fraza (mala rečenica) ima *crescendo* kroz prva dva takta i *decrescendo* kroz druga dva. To podsjeća na udah i izdah, zbog čega skladba mora biti izvedena kao da je tehnički vrlo jednostavna, ali u realnosti nije. Cijelo to „disanje“ kroz pjesmu kulminira u 11. taktu u kojemu je dinamika *forte*, veliki izdah pred kraj A dijela. Zaključak pjesme također je izazovan, a nalazi se u 59. taktu. Izazov leži u snazi *piana* što je potrebno interpretirati kao nešto iznimno lako.

8. Nena Ćorak – *Snena rijeka*

8.1. Nena Ćorak

Nena Ćorak rođena je 1965. godine u Dubrovniku. Tijekom cijelog života, Ćorak je razvijala bogato glazbeno naslijeđe koje je imala. Njeno glazbeno obrazovanje započelo je u rodnom gradu gdje je završila osnovnu i srednju glazbenu školu za klavir. Paralelno s klavirom pohađala je i solo-pjevanje pokazujući svoj rani interes za različite aspekte glazbenog izraza.

Nakon što je uspješno završila srednju glazbenu i medicinsku školu, 1984. godine, Ćorak je odlučila dalje usavršavati svoje glazbene talente te se upisala na Muzičku akademiju u Podgorici. Diplomirala je klavir 1988. godine, a istovremeno je sudjelovala i na predavanjima

iz glazbene kompozicije. Njezina ljubav prema glazbi privukla je zasluženu pažnju te već 1988. godine postaje profesorica klavira i korepetitorica u Umjetničkoj školi Luke Sorkočevića.

Ćorak nije samo predana nastavnica, već je i aktivna glazbenica. Jedna je od osnivačica Kvarteta Sorkočević koji odražava njen duboki angažman u glazbenoj zajednici, a u istom kvartetu djeluje do danas.

Osim toga, Nena Ćorak je i talentirana skladateljica. Autorica je preko pedeset solističkih, vokalnih i komornih djela. Vokalna djela obuhvaćaju nekoliko značajnih solističkih i zbornih kompozicija od kojih se izdvajaju solo-pjesme *Uspavanka*, *Ave Maria* i *Ljiljani u crkvi* te zborna djela poput *Na dubrovačku* i *Misa za četveroglasni zbor i orgulje*. Posebno je zanimljivo što su *Uspavanka* i *Ave Maria* prvo nastale kao instrumentalne skladbe. Kasnije, Ćorak *Uspavanki* dodaje tekst i pratnju gudačkog orkestra, a *Ave Mariji* originalni tekst iz istoimene molitve. Pjesma *Ljiljani u crkvi* je nastala na poeziju dubrovačkog pijanista i pjesnika Ferda Grazia dok se Ćorak pripremala za jedan prigodni koncert Glazbene radionice Sorgo. Prvotno je napisana za tenor i kontrabas pri čemu su glas i instrument ravnopravno zastupljeni u međusobnim dijalozima.

Od komornih djela možemo istaknuti „Slike Grada“, petostavačnu zbirku za flautu, violinu, klavir i kontrabas sa stavicima – *Grad se budi*, *Ulice pod kišom*, *Na placi*, *Čiope* i *Lokrum na mjeseci*. Zbirka je inspirirana ljepotama grada Dubrovnika. Među ostalim se komornim djelima ističu *Plesna suita* za violinu, violončelo i klavir, *Ples bure* za gitaru, tri violine i kontrabas, *Vjetrenjače* za četiri instrumenta, *Škatulica* za 4 instrumenta te *U zemlji čudes* od dva stavka za klavir šesteroručno. Skladbe koje dodatno obogaćuju opus su *Meditacija* za violinu solo, violinu, violu, violončelo, kontrabas i klavir koja je posvećena majci te *Pogled na zvijezde* za violinu solo i gudački orkestar koja je inspirirana prizorima iz djetinjstva.

Od solističkih skladbi ističu se *10 preludija za klavir*, *Fantazija za klavir*, *Tango croat* za klavir, *Suita za flautu solo od 5 stavaka*, *Fantazija za flautu i klavir*, *Tarantella* za violinu i klavir, *Kyrie* za trubu (klarinet) i klavir, *Dječak s loptom* za saksofon i klavir, *Studija* za violončelo solo, *Tri škatulice* za solo instrument i klavir, *Porculanska lutka* za solo instrument i klavir, *Tri minijature za trubu i klavir*, *Mala koračnica* za trubu i klavir, *San* za violončelo i klavir, *Jutro na Prevlaci* za violinu i violončelo te *Cvjetni rondo* za komorni orkestar.

Skladba *Ledena priča* za duo predstavlja jedno od najizvođenijih skladbi na različitim glazbenim natjecanjima kako u zemlji tako i izvan nje. Skladateljica je posebno namijenila ova djela za natjecanja učenika glazbenih škola tako što je stvorila glazbu koja inspirira mlade glazbenike. Ova skladba, s obzirom na svoju široku izvedbu i prepoznatljivost, svjedoči o značajnom doprinosu skladateljice glazbenoj sceni kao i o njezinoj sposobnosti povezivanja s mladim glazbenicima kroz natjecanja. Njeni radovi odražavaju širinu njezine glazbene vizije, a uz sve to, Nena Ćorak kontinuirano doprinosi glazbenoj kulturi svoje zajednice pružajući inspiraciju i mentorstvo budućim generacijama glazbenika.²⁰

8.2. Analiza solo-pjesme *Snena rijeka*

Rijekom teku moje oči,
rijekom teče moja ljubav.
Rijekom teku moje oči,
moja ljubav, rijekom,
moja ljubav u snu.

Moje srce broji sate
provedene u snu.
Rijeka nosi suho lišće,
rijeka bistra i duboka.

Snena rijeka je solo-pjesma za glas uz pratnju klavira nastala 2019. godine, a skladala je Nena Ćorak. Izvor motivacije za ovo djelo bio je nastup autorice, kao klaviristice, na poetskoj večeri gdje se predstavljala zbirka pjesama španjolskog pjesnika F. G. Lorce u prepjevu hrvatskog pjesnika Luke Paljetka. Listajući i čitajući knjižicu „Pjesme“, Ćorak je pažnju privukla pjesma *Spora rijeka* koju je prilikom skladanja slobodnije preimenovala u *Snena rijeka* jer je novonastala sinteza teksta i glazbe donijela novi ugođaj.

Po stilu impresionistička, po obliku prokomponirana, *Snena rijeka* je refleksija jedne osobe, jedne poezije i jednog trenutka.

²⁰ Ćorak, Nena. Osobni intervju

Melankolična melodija jedna je od glavnih čimbenika ove pjesme, a zahtjevnost skladbe čine učestale alteracije karakteristične za neoimpresionističke skladatelje. Delikatno je prenošenje ugođaja skladbe koja, iako je skladba potpuno melankolična i ekstatična (što je ujedno i oznaka za agogiku), mora zadržati pažnju i interes publike. Za vježbanje su izazovni i poneki skokovi, kao što je čista kvinta u petom taktu. Sama kvinta nije zahtjevna, ali se nalazi na prijelaznim tonovima što upućuje na nužnost izvježbavanja toga mjesta. Još jedan stupanj težine čini i to što se ta kvinta treba izvesti u *legatu* tako da skokovi ostaju preporuka za detaljnije obraćanje pozornosti.

Tekst skladbe kombinira prirodne elemente poput rijeke i lišća stvarajući slikovitu i poetsku atmosferu. Interpretacija može varirati ovisno o osobnim doživljajima pjevača. Tekst izražava duboke i emotivne aspekte između ljubavi i snova.

9. Jakov Gotovac – *Arija Đula pred kućom sjedila*

9.1. Jakov Gotovac

U Splitu, 11. listopada 1895. godine, rođen je hrvatski skladatelj Jakov Gotovac. Svoje glazbeno obrazovanje stekao je na privatnim satima u Splitu kod profesora A. Dobronića, Ć. M. Hrazdirea, A. Meneghello-Dinčića, i J. Hatzea, u Zagrebu kod profesorora V. Rosenberga Ružića te u Beču na Muzičkoj akademiji kod profesora J. Marxa. Gotovac je rano započeo skladanje te je postigao značajan uspjeh što ga je i usmjerilo prema odabiru glazbene profesije.

Tijekom Prvog svjetskog rata, Gotovac se pridružuje radu pjevačkih društava Lisinski i Zvonimir. Hrvatsko kazališno društvo za Dalmaciju, Filharmonijsko društvo u Šibeniku i Splitska filharmonija kulturne su udruge u kojima je Gotovac aktivno sudjelovao u osnivanju. Od 1923. godine sve do 1957. godine, u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu djeluje kao korepetitor, operetni i operni dirigent. U Operi Hrvatskog narodnog kazališta, tijekom 1943. godine, kratko vrijeme je obnašao dužnost direktora i člana uprave. Nakon rata je bio voditelj pjevačkog društva „Vladimir Nazor“. Jakov Gotovac ističe se kao jedan od vodećih predstavnika nacionalnog smjera glazbe u Hrvatskoj, zajedno s Krešimirom Baranovićem i Franom Lhotkom koji su bili izrazito relevantni na tom području između dva svjetska rata.

Gotovac je u postigao najveći uspjeh u područjima zbornog i orkestralnog žanra te glazbenog kazališta u koje je vješto integrirao ključne elemente nacionalne glazbene tradicije. Njegovo je umjetničko stvaralaštvo oblikovano kasno romantičarskom i neoklasicističkom estetikom uz korištenje folklornih motiva. Izuzetan osjećaj za prirodne melodije i ritmove folklora, donio mu je popularnost i priznanje izvan granica domovine. Gotovčev opus uključuje značajna djela poput zbornog djela *Koleda*, orkestralnog djela *Simfonijsko kolo* te opere „Ero s onoga svijeta“. Njegov jezik, koji proizlazi iz folklorne tradicije, prenesen je u međunarodno razumljivu glazbu zadovoljavajući potrebe osvježavanja glazbene baštine u europskoj glazbi 20. stoljeća. U komičnoj operi „Ero s onoga svijeta“, Gotovac je demonstrirao svoj dar za glazbenu ironiju kao i bogat scenski instinkt.²¹

9.2. Opera *Ero s onoga svijeta*

Komična opera *Ero s onoga svijeta* sastoji se od tri čina. Jakov Gotovac započeo je rad na komponiranju opere 10. listopada 1932. godine, a radio ju je u trima fazama, sve do 8. svibnja 1935. godine. Skladatelj Jakov Gotovac i libretist Milan Begović, oba rodom iz Vrlike, inspiraciju za stvaranje opere pronašli su upravo u vrličkom kraju. U Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu opera je imala svoju praizvedbu 2. studenoga 1935. godine, a do danas ostaje najizvođenije djelo u hrvatskoj glazbenoj literaturi. Gotovac je osobno dirigirao praizvedbu te je već tada osjetio pozitivan odjek publike, a što je potvrđeno i brojnim reprizama u kasnijem razdoblju.

Opera *Ero s onoga svijeta* doživjela je svoju prvu izvedbu izvan granica Kraljevine Jugoslavije u Brnu 1936. godine, a izvedena je na češkom jeziku. Nakon toga, u Beogradu 17. travnja 1937. godine, opera je predstavljena u Narodnom pozorištu. Dana 27. veljače 1948. godine, u Srpskom narodnom pozorištu u Novom Sadu uslijedilo je sljedeće značajno izvođenje gdje je potom postavljena pet puta s ukupno 228 izvedenih predstava. Sedamstota izvedba ove opere obilježena je 10. siječnja 2018. godine. Ova opera je, u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu, najdugovječnija predstava u povijesti. Također postavljena je u svim kazalištima u Hrvatskoj, uključujući Osijek, Split i Rijeku. Izvođenje traje neprekidno od 1992. godine. S obzirom na taj kontinuitet postala je najdugovječnija i najizvođenija opera u Hrvatskoj, u režiji Krešimira Dolenčića.

²¹ <https://hbl.lzmk.hr/clanak/gotovac-jakov>

Glazbenu i tekstnu osnovu za ovu operu, Gotovac i Begović su našli u folkloru različitih narodnih skupina, od tradicije Zagore s karakterističnim završnim kolom do kosovskih djevojačkih pjesama iz Gnjilana pri čemu se ističe početni zbor djevojaka s riječima „Duni mi, duni, lađane“. Široki spektar folklornih elemenata uključuje i mediteranske utjecaje, klapske pjesme, makedonske ritmove, brojalice, šaljive narodne napjeve te izuzetno nadahnutu orkestraciju. „Ero s onoga svijeta“ se stoga smatra ne samo remek-djelom slavenske glazbe već i jednim od vrhunskih ostvarenja slavenske operne tradicije.

Uloge u operi su: Marko – bas (bogati seljak), Doma – mezzosopran (Markova druga žena), Đula – sopran (Markova kći iz prvog braka), Mićo (Ero) – tenor (momak iz drugog sela), Simo – bariton (mlinar), Čobanče – dječji sopran, jedan momak – tenor, žene, djevojke, čobani, momci, trgovci, voćarice, djeca i ostali. Radnja se odvija u malom varošu smještenom negdje u ravnici ispod Dinare usred rane jeseni. Ova atmosfera obuhvaća suvremeno vrijeme, ali isto tako dočarava i vrijeme iz prošlog stoljeća.²²

Sadržaj:

1. čin:

Na gumnu imućnog seljaka Marka djevojke marljivo rune kukuruz i vesele se pjesmom. Međutim, tuga lebdi nad Markovom kćeri Đulom koja je izgubila majku, a maćeha joj ne pokazuje ljubav. Đula, obuzeta tugom, pokušava pronaći utjehu u pjesmi. Njezinu tugu prekida dolazak Miće, mladića nepoznatog svima, koji leži neprimijećen na gumnu. Mićin iznenadni dolazak izaziva znatiželju žena, a kada im Mića kaže da je došao s „onog svijeta“ kao Ero, uspijeva ih zavarati. On im priča priče o zagrobnom životu i prenosi pozdrave pokojnika. U međuvremenu se pojavljuje Doma, Đulina maćeha, i žene grdi što nisu radile. Mića, koristeći lukavstvo, uspijeva vratiti Domu u kuhinju, a zatim ostaje sam s Đulom. U privatnom razgovoru s Đulom, Mića tvrdi da ga je njena pokojna majka odabrala za njezinog budućeg supruga. Zajedno smišljaju plan kako uvjeriti Marka da pristane na njihov brak. Međutim, Marko neočekivano dolazi i odbija primiti odrpanca poput Miće. No, Doma je čula priču o mladiću s onog svijeta te ispitivanjem Miće o svom pokojnom mužu Matiji saznaje nešto o njegovim pritužbama. Kada Doma čuje da Matija zamjera što se preudala, a nije mu darovala ništa za dušu te da je praznog džepa, ona, u znaku grižnje savjesti, daruje Mići punu čarapu dukata kao

²² https://hr.wikipedia.org/wiki/Ero_s_onoga_svijeta

poklon za pokojnika. Mića, koji se predstavlja kao Ero, uzima dar, veselo odlazi, a Marko, saznajući za dukate, okuplja sluge i seljane kako bi krenuli u potragu za Mićom.

2. čin:

Mlinar Sima u mlinu veselo melje pšenicu i pri tom pjeva sve dok neočekivano ne naiđu žene koje žure. Sima, zbunjen njihovim zahtjevima, pokušava udovoljiti svakoj, ali situacija postaje napeta kad se pojavi Doma s Đulom. Ona zahtijeva da joj se melje brašno preko reda što izaziva svađu. Đula pokušava smiriti maćehu, ali Doma se okreće protiv nje i odlazi bijesna. Đula, ostavljena s tugom, izražava svoje nevolje. Sima i žene je tješe i Đula napušta mlin zajedno s ostalima. U tom trenutku se pojavi Mića koji bježi od potjere. Sima se skloni, a Mića brzo smišlja plan. Pretvara se u mlinarskog pomoćnika i dočekuje potjeru bučno tvrdeći da je vidio lupeža kako bježi u planinu. Đula se vraća, a Mića je nagovori da pođe s njim tvrdeći da je šala bila u vezi dukata. Odlaze zajedno na konju gazde Marka. U međuvremenu Sima se vraća, a potom i Marko s potjerom. Marko opominje mlinara zbog prevare koju je njegov pomoćnik izveo, no, dok Sima pokušava objasniti situaciju, pojavljuje se čobanče i priča kako je Mića pobjegao s Đulom na konju gazde Marka. Na kraju, Sima ostaje sam, suočen s posljedicama zbivanja.

3. čin:

Veselje, gužva i vika vladaju sajmom. Marko i Doma dolaze, a njihova svađa eskalira kada Marko ne želi dati Domi novac za kupovinu. Doma odlazi bijesna ostavljajući Marka za sobom. U tom trenutku prilazi mlinar Sima i odlučuje podijeliti s Markom važne informacije. Otkriva mu da se Đula udala bogato za mladića iz obližnjeg sela i da su zajedno sretni. Đula, unatoč braku, čezne za ocem, ali mladić, Mića, ne želi doći dok ga Marko ne pozove. Marko, suočen s ovim neočekivanim obratom odlučuje pozvati Miću. Kad se Mića i Đula pojave u svečanoj odjeći, ljudi ih radosno dočekuju. Sve postaje jasno kad Mića otkriva da je, slijedeći majčin savjet, došao preobučen u siromaha kako bi tražio djevojku koja bi ga voljela unatoč tome što je siromašan. Sada je spreman vratiti konja i dukate, ali traži Markov blagoslov. Marko im rado daje svoj blagoslov. Započinje opća radost koja dostiže vrhunac u velikom kolu.²³

²³ https://sh.wikipedia.org/wiki/Ero_s_onoga_svijeta

9.3. Analiza arije *Đula pred kućom sjedila*

Neka, neka, rugajte se vi!
Al' će Đula doći do svog dragog,
makar s lista samu rosu pila.

Đula pred kućom sjedila,
dragoga svoga čekala.
Oj, oj, dođi dragi moj,
i odvedi mene mladu u dvor svoj!

Al ako dragi ne dođe,
i mimo dvora ne prođe,
venut će Đula mlada,
bez svoga dragog slađana.
Gorkom će suzom plakati
o dragom samo sanjati.

Đula pred kućom sjedila,
dragoga svoga čekala.
Oj, oj, dođi dragi moj,
i odvedi mene mladu u dvor svoj!

Arija Đula pred kućom sjedila napisana je u E-duru i 3/4 mjeri, a smještena je na samom početku prvog čina. Tempo *Allegretto grazioso* i oznaka za agogiku „komuša kukuruze, prkosno pjevajući“ ukazuju na prkosni i pomalo veseli karakter skladbe. Melodija podsjeća na isječke iz folklornih plesova, što je bio česti Gotovčev postupak u svojim preporodnim skladbama. Gledajući formu, većinom se drži doslovnog ponavljanja malih rečenica. Na prvi je pogled dinamika je jednostavna, ali nadoknađena je promjenom tempa, kao što su, na primjer *Più largo* ili *Meno mosso (con malicoria comica)*. Općenito, ovu ariju može promatrati kao da je napisana u ABA formi s dodanom codom na kraju.

Ovaj broj započinje recitativom koji je zamagljena tonaliteta što je karakteristika kasnog romantizma. Traje samo sedam taktova, a kadencira na dominantu cis-mola. Upravo taj posljednji takt recitativa ključan je takt za kromatsku modulaciju terčne srodnosti.

Patnja i gorko sanjarenje o voljenom služe kao kontrast. To je vrlo dobro prikazano modulacijom u gis-mol i karakterom. Melodijski i ritmički motiv se zadržao do povratka u Es-dur.

Povratkom u prvi tempo doslovno je izložen A dio, a završava eolom prethodne velike rečenice, na kojoj se uključuje i ženski zbor.

Arija kao cjelina iznimno je iscrpna. Problem predstavljaju *tenuto* tonovi, odnosno folklorni naglasci na svakom tonu. Svaki ton mora biti povezan, ali kratak. Da bi skladba bila još zahtjevnija, visina tonova predstavlja izazov pri održavanju fraza usprkos skokovitosti same melodije. Također, važno je obratiti pozornost i na dikciju koja je u hrvatskim operama iznimno bitna zbog težine hrvatskog jezika.

10. Vincenzo Bellini – Arija *Sgombra è la sacra selva*

10.1. Vincenzo Bellini

Vincenzo Bellini rođen je u Cataniji 3. studenoga 1801. godine, a umro je 23. rujna 1835. godine u Puteauxu, u blizini Pariza. Bio je talijanski je operni skladatelj koji je imao dar za stvaranje vokalne melodije istovremeno čistog stila i senzualnog izraza. Njegov utjecaj ogleda se ne samo u kasnijim opernim skladbama, uključujući rana djela Richarda Wagnera, već i u instrumentalnoj glazbi Chopina i Liszta.

Rođen u obitelji glazbenika, Bellini je producirao svoja prva djela dok je još bio student Konzervatorija u Napulju, gdje ga je poslao njegov otac, orguljaš. Prvi svoj veći uspjeh Bellini postiže operom *Bianca e Fernando* (1826.) koja je napisana za Napuljsku operu. S djelom *Il Pirata* (1827), napisanim za La Scalu, opernu kuću u Milanu, stekao je međunarodnu reputaciju. Bellini je imao sreću što je imao najboljeg talijanskog kazališnog pjesnika tog vremena, Felicea Romania, s kojim je surađivao na sljedećih šest opera. Najvažnije od njih bile su *I Capuleti e i Montecchi* (1830.) koja je temeljena na Shakespeareovom *Romeu i Juliji*, *La sonnambula* (1831.) i *Norma* (1831.). *La sonnambula* je postala jako popularna, čak i u

Engleskoj, gdje se pojavila engleska verzija. Bellinijevo remek-djelo, *Norma*, je tragedija smještena u drevnu Galiju, a postigla je trajan uspjeh unatoč početnom neuspjehu.

Bellini je kratko živio u Londonu 1833. godine, a zatim je otišao u Pariz. Tamo mu je utjecaj skladatelja Gioachina Rossinija osigurao da napiše operu za Théâtre-Italien. Rezultat je bio *I puritani* (1835.), posljednja od Bellinijevih devet opera, njegovo najambicioznije i najljepše djelo. Bellini je zapamćen po individualnom šarmu i eleganciji njegove blistave vokalne melodije.²⁴

10.2. Opera *Norma*

Tragična opera *Norma* sastoji se od dva čina. Napisao ju je talijanski skladatelj Vincenzo Bellini u proljeće 1831. godine. Premijerno je izvedena u La Scali u Milanu 26. prosinca 1831. godine. „Norma“ je prvu godinu u La Scali bila izvedena 34 puta. Opera je postajala sve popularnija te se izvodila u i gradovima izvan Italije. U nekoliko godina je osvojila cijelu Europu. Opera je svoju britansku premijeru imala u Londonu 20. lipnja 1833. godine, a američku premijeru u St. Charles Theatreu u New Orleansu 1. travnja 1836. godine. U kasnim 1840-ima i tijekom Risorgimentove ere, dio glazbe korišten je u demonstracijama nacionalističkog žara, a jedan takav primjer je proslava oslobođenja Sicilije od vladavine Bourbona 1848. godine održana u katedrali u Palermu. Tamo se pjevao refren „Guerra, guerra“ iz 2. čina. „Norma“ je imala svoju prvu izvedbu u Metropolitan Operi u New Yorku 27. veljače 1890. Opera se smatra vodećim primjerom *belcanto* žanra, a sopranska arija *Casta diva* iz 1. čina izuzetno je poznato djelo.

Radnje se odvija u Galiji 50. godine prije Krista. Sadrži Bellinijeve prepoznatljive duge melodije i smatra se remek-djelom *belcanto* žanra koji je definiran visoko ekspresivnim stilom pjevanja. Uloge u operi su: Norma – sopran (kći Orovesa), Adalgisa – sopran (svećenica u gaju kipa Irminsula), Pollione – tenor (rimski prokonzul u Galiji), Oroveso – bas (Normin otac, poglavica druida), Clotilde – sopran (Normina prijateljica), Flavio – tenor (Pollioneov pratitelj), druidi, bardovi, galski svećenici, ratnici i vojnici.²⁵

²⁴ <https://www.britannica.com/biography/Vincenzo-Bellini>

²⁵ [https://en.wikipedia.org/wiki/Norma_\(opera\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Norma_(opera))

Sadržaj:

1. čin:

Noću u šumi, Oroveso, kralj Sicambija, predvodi druide i ratnike u molitvi za osvetu nad Rimljanima osvajačima. Nakon što su otišli, rimski prokonzul Pollione priznaje prijatelju Flaviju da više ne voli veliku svećenicu Normu, Orovesovu kćer, s kojom ima dvoje djece. Zaljubio se u mladu svećenicu novakinju Adalgisu koja mu uzvraća ljubav. Flavio ga upozorava na Normin bijes. Okupljaju se druidi dok se Norma moli za mir boginji mjeseca. Kaže svom narodu da će ona sama povesti ustanak čim dođe trenutak za njihov ustanak protiv osvajača. U isto vrijeme shvaća da nikada ne bi mogla nauditi Pollioneu. Kad napusti gaj, pojavljuje se Adalgisa i traži snagu da se odupre Pollioneu. On je nalazi uplakanu i nagovara je da pobjegne s njim u Rim. Ona pristaje odreći se zavjeta.

U svojoj kući Norma govori svojoj pouzdanici Clotilde da je Pollione pozvan natrag u Rim. Boji se da će napustiti nju i njihovu djecu. Adalgisa priznaje Normi da ima ljubavnika. Prisjećajući se početka vlastite ljubavne veze, Norma odlučuje osloboditi Adalgisa od zavjeta i pita za ime svog ljubavnika. Dok se Pollione pojavljuje, Adalgisa odgovara iskreno. Normina ljubaznost pretvara se u bijes. Ona govori Adalgisi o vlastitoj izdaji od strane rimskog vojnika. Pollione priznaje svoju ljubav prema Adalgisi i ponovno je zamoli da pođe s njim, ali ona odbija i izjavljuje da bi radije umrla nego ga ukrala Normi.

2. čin:

Norma, s bodežom u ruci, pokušava se natjerati da ubije svoju djecu u snu kako bi ih zaštitila od sramotnog života bez oca. Ona to ne može i umjesto toga poziva Adalgisu moleći je da se uda za Polliona i odvede djecu u Rim. Adalgisa odbija, otići će do Pollionea, ali samo da ga nagovori da se vrati Normi. Svladana emocijama, Norma je grli, a žene ponovno potvrđuju svoje prijateljstvo. Ratnici se okupljaju u šumi kako bi čuli Orovesovu najavu da će novi zapovjednik zamijeniti Pollionea. Oroveso bjesni protiv rimskog ugnjetavanja, ali im govori da moraju biti strpljivi kako bi osigurali uspjeh eventualne pobune.

Norma je zapanjena kada od Clotilde čuje da Adalgisine molbe nisu uvjerile Pollionea da joj se vrati te, u bijesu, potiče svoj narod da napadne osvajače. Oroveso zahtijeva žrtvu. Upravo tada, Pollione je doveden, jer je oskrnavio svetište druida. Sama s njim, Norma mu obećava slobodu ako se zbog nje odrekne Adalgise. Kad on odbije, Norma prijeti da će ubiti njihovu djecu i Adalgisu kako bi ga kaznila. Ali kada pozove druide i kaže im da kriva svećenica

mora umrijeti, ona priznaje da je mislila na sebe. Dirnut njezinom plemenitošću, Pollione traži da podijeli njezinu sudbinu. Norma moli Orovesa da pazi na njezinu djecu, a zatim vodi svog ljubavnika na lomaču.²⁶

10.3. Analiza arije *Sgombra è la sacra selva*

Sgombra è la sacra selva, compiuto è il rito. Sospirar non vista alfin poss'io, Qui dove a me s'offerse La prima volta Quel fatal Romano, che mi rende rubella al tempio, al Dio. Fosse l'ultima almen! Vano desìo! Irresistibil forza qui mi strascina E di quel caro aspetto il cor si pasce, E di sua cara voce L'aura che spira mi ripete il suono.	Očišćena je sveta šuma, obavljen je obred. Konačno mogu žudjeti za pogledom, ovdje gdje mi se ponudilo Prvi put onaj fatalni Rimljanin, koji me čini neposlušnom prema hramu, prema Bogu. Da je barem to bio posljednji put! O, uzaludna željo! Neodoljiva sila vuče me ovdje I srce se hrani tom dragocjenom pojavom, I zrak u kojem odzvanja dragocjeni glas ponavlja mi zvuk.
Deh! proteggimi, o Dio! perduta io son! Gran Dio, abbi pietà, perduta io son!	Zaštiti me, O Bože! Izgubljena sam! Veliki Bože, smiluj se, izgubljena sam!

Arija *Sgombra è la sacra selva* pojavljuje se u drugom činu opere „Norma“ Vincenza Bellinija. Ova opera smatra se jednim od vrhunaca talijanskog *belcanta*, stila pjevanja koji je naglašavao ljepotu melodije i izražajnu snagu glasa. Arija se izvodi u trenutku kada se protagonistica Norma 'svađa sama sa sobom'. Rastrgnuta je između osjećaja ljubavi prema Pollionu, rimskom prokonzulu s kojim ima dvoje djece, i vjernosti svojoj zajednici.

²⁶https://www.metopera.org/discover/synopses/norma/?gad_source=1&gclid=CjwKCAiA75itBhA6EiwAkho9exgp6xiyPQKteCHCdCWpqs9uLCFpUhxqsyeoLBJF8mmhe0oQrctRxoCayEQAvD_BwE&gclsrc=aw.ds

Tekst arije izražava duboke emocije, konflikte. Glazbeni jezik Bellinija karakterizira melodioznost i lirski izraz, a arije poput ove često zahtijevaju emotivan naboj i virtuoznost u izvedbi. Elementi poput dinamičkih kontrasta, ornamentacije i ekspresivnosti često su prisutni u Belinijevim arijama.

Samu ariju najavljuje recitativ, napisan u B-duru, umjerenom tempu *Andante* i 4/4 mjeri. Većinu recitativa izvodi orkestar odnosno klavir u koncertnim izvedbama, a instrumentalni i vokalni dio potpuno su samostalni te funkcioniraju po principu *pitanje – odgovor*. Sredinom recitativa, otprilike u 19. taktu, tonalitet postaje sve zamagljeniji. Pojavljuje se uklon u Es-dur i C-dur, ali prije same arije, kadencira u Des-dur.

Cantabile započinje i završava u Des-duru, a tempo je *Largo*. Naglašena je melodioznost, izražena lirska ekspresivnost, a fraze su pažljivo oblikovane te prate emotivni naboj teksta. Skladatelj je koristio različite dinamičke nijanse, melodijske fraze, i ritmičke akcente kako bi stvorio intenzivan emocionalni dojam. U ovom se dijelu slušatelji mogu emotivno povezati s likom i pričom, a pjevačica obično ima priliku demonstrirati svoje vještine interpretacije i kontrolu glasa.

Teži dijelovi ove arije uključuju individualnost orkestralne/klavirske pratnje i pjevača gdje je poseban izazov za pjevača ostati u tonalitetu, a pritom zadržati emotivnost i težinu karaktera skladbe. Posebno je zahtjevan početak *Cantabile*-a („Deh! Protegimi, o Dio!“).

Zaključak

Tema ovog diplomskog rada je analiza skladbi raznih stilova koje su obuhvaćene u solističkom koncertu. Kroz temeljito proučavanje biografija skladatelja i dubinsku analizu njihovih djela, stvoren je sveobuhvatan uvid nužan za postizanje što bolje izvedbe solističkog koncerta.

Izvođenje solističkog koncerta zahtijeva ne samo fizičku kondiciju već i posvećenost umjetničkom procesu. Dobro poznavanje skladbi koje se izvode ključno je kako bi se postigla što autentičnija interpretacija, kao i duboko razumijevanje melodije i teksta kojim se prenose poruke i emocije slušateljima.

Program koncerta obuhvaća djela različitih razdoblja i skladatelja što predstavlja izazov za pjevača. Svaka skladba zahtijeva specifičan pristup interpretaciji kao i prilagodbu vokalnog izraza, budući da sa sobom nose jedinstveni ton i emocionalni naboj. Sposobnost primjene vokalne tehnike također igra ključnu ulogu, jer svaka skladba zahtijeva različit nivo kontroliranja daha, preciznosti u intonaciji i izvedbi.

Pjevač treba imati izuzetnu kontrolu i fleksibilnost glasa. Sve ovo zajedno stvara izazovan, ali izuzetno bogat umjetnički doživljaj, koji pjevačima omogućuje da istraže različite aspekte vokalne izvedbe i da se izraze na najautentičniji način.

Za postizanje izvrsne i uvjerljive interpretacije, pjevač se treba upoznati s kontekstom i pozadinom skladbe koju izvodi. To će mu omogućiti da prenese iskrenu ekspresiju i emocije koje skladba nosi. Kroz razumijevanje konteksta i osjećaja koji su prisutni u skladbi, pjevač može dublje povezati sebe s glazbom te to prenijeti na slušatelje.

Ovaj rad, istraživanjem dubine glazbenog izraza, vokalne tehnike i emocionalne interpretacije, postavlja temelje za uspješno savladavanje izazova solističkog koncerta omogućujući pjevaču da se poveže s izvedbom dubokim razumijevanjem skladbe, njezinog konteksta i umjetničkog izraza.

Popis literature

Knjižni izvori:

Andreis, J. (1975) Povijest glazbe 1. Zagreb: Liber Mladost

Andreis, J. (1975) Povijest glazbe 3. Zagreb: Liber Mladost

Andreis, J. (1976) Povijest glazbe 3. Zagreb: Liber Mladost

Bračni dnevnik/Clara i Robert Schumann (2019) Zagreb: Mala zvona

Fotez, M. (1943) Sadržaji opera. Zagreb: Hrvatski tiskarski zavod D.D.

Kovačević, K. (1973) Muzička enciklopedija. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod

Lepront, C. (1989) Clara Schumann: život u četiri ruke, Beograd: Opus

Internetski izvori:

Britannica

URL: <https://www.britannica.com/biography/Richard-Strauss> (Pristupljeno: 5.1. 2024.)

URL: <https://www.britannica.com/biography/Vincenzo-Bellini> (Pristupljeno: 17.1.2024.)

Hrvatska enciklopedija

URL: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=38795> (Pristupljeno: 20.12.2023.)

Kammermusikkammer

URL: <http://kammermusikkammer.blogspot.com/2018/02/clara-schumann-samtliche-lieder.html> (Pristupljeno: 9.1.2024.)

Wikipedia

URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Benedetto_Marcello#Other_vocal_works

(Pristupljeno: 20.12.2023.)

URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Christmas_Oratorio (Pristupljeno: 5.1. 2024.)

URL: https://hr.wikipedia.org/wiki/Ero_s_onoga_svijeta (Pristupljeno: 28.1.2024.)

URL: https://sh.wikipedia.org/wiki/Ero_s_onoga_svijeta (Pristupljeno: 28.1.2024)

URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/Norma_\(opera\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Norma_(opera)) (Pristupljeno: 17.1.2024.)

World history encyclopedia

URL: https://www.worldhistory.org/Felix_Mendelssohn/ (Pristupljeno: 17.1.2024.)

Članci:

All music

URL: <https://www.allmusic.com/composition/songs-6-for-voice-piano-op-47-mc0002660542#description> (Pristupljeno: 18.1.2024.)

URL: <https://www.allmusic.com/composition/songs-4-for-voice-piano-op-13-mc0002369125>
(Pristupljeno: 12.1.2024.)

Deutsche Welle

URL: <https://www.dw.com/hr/clara-schumann-%C4%8Dudo-od-%C5%BEene/a-50421724>
(Pristupljeno: 7.1.2024.)

Hrvatski biografski leksikon

URL: <https://hbl.lzmk.hr/clanak/gotovac-jakov> (Pristupljeno: 27.1.2024.)

The listeners club

URL: <https://thelistenersclub.com/2017/03/06/barbara-bonney-samuel-barbers-four-songs-op-13/> (Pristupljeno: 14.1.2024.)

The Metropolitan Opera

URL: https://www.metopera.org/discover/synopses/norma/?gad_source=1&gclid=CjwKCAiA75itBhA6EiwAkho9exgp6xiyPQKteCHCdCWpqs9uLCFpUhxqsyeoLBJF8mmhe0oQrctRxoCayEQA_vD_BwE&gclsrc=aw.ds (Pristupljeno: 18.1. 2024.)

Universal Edition

URL: <https://www.universaledition.com/en/Strauss-8-Gedichte-op.-10-tief-op.-10-TrV-141/P0045781> (Pristupljeno: 5.1. 2024.)

Intervju:

Ćorak, Nena. Osobni intervju (14.1.2024.)